

A kemencék közül az egyiket egy vízvezető árok széléhez, a másikat egy feltöltött árokra építették. Az egyik kemencéből mindössze a sütőfelület és a kézzel formált fazéktöredékekből álló hőtartó réteg maradt meg.

Az objektumok betöltéséből nagyobb számban kézzel formált főzőedényekhez, fedőkhöz és kisméretű bögrékhez, ill. korongolt, szürke és téglaszínű hombárhoz, tálhoz, korsóhoz, valamint gömbtestű edényekhez tartozott töredékek kerültek elő. A kerámia kisebb részét a lassúkorongon készített, apró kavicsal soványított, fedőhornyos, vállukon bekarcolt csigavonallal díszített fazéktöredékek adták. Néhány gödörből és házból tojáslécsorral díszített terra sigillata oldaltöredékek is felszínre kerültek. Az állatcsontok között nagy számban voltak kutya-, sertés-, ló-, szarvasmarha- és kiskérődző-maradványok. A használati tárgyak közül bikónikus orsógombok, edények aljából készített orsókarikák, őrlő-, fenő- és gömbös ütőkövek, valamint vaskések említhetők meg. Az egyik ház betöltéséből egy római bronzérme is napvilágot látott.

A leletanyag sokszínűsége, ill. az objektumok viszonylag gyakori szuperpozíciója alapján valószínű, hogy a területen legalább két időszakban telepedtek meg a szarmaták. A korábbi fázist a Kr. u. 3. sz. környékére, a fiatalabbat a késő szarmata korra tehetjük.

A leletek a KÖSZ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozásukat követően a kecskeméti Katona József Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Bottyán Katinka, Császi Dávid, Molnár Zsolt technikusok.

GULYÁS GYÖNGYI

103. Bugac, Bimbó, Juhász-tanya

(Bács-Kiskun megye) B, Sza

A Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai a Horvát tranzit gázszállító vezeték építése kapcsán 2009 őszén több ütemben megelőző feltárást végeztek a Bugac belterületétől É-ra, Bugac és Fülöpjakab közigazgatási határának közelében, egy mélyebb fekvésű területből kiemelkedő dombháton. A feltárások során bebizonyosodott, hogy az itt regisztrált két lelőhely összeér.

HT-2. lh. (KÖH 69207): Augusztus 17. és szeptember 24. között 1439 m² felületet kutattunk, 107 objektumot tártunk fel, amelyek többsége a szarmata korra keltezhető, de a szelvény É-i végében talált néhány gödör a kerámiaanyag (pl. belsődíszes tál) alapján a kora bronzkor időszakára datálható (Makó-kultúra). A szarmata telepjelenségek jelentős része kisebb-nagyobb méretű tárolóverem, másik hányaduk kerítő- vagy vízvezető árok. Néhány szabadtéri kemence és földbe mélyített épület szintén az érintett nyomvonalszakaszba esett. A település néhány terra sigillata, festett, valamint római pecsételt kerámia- és amphoratöredék alapján a Kr. u. 2–3. századra keltezhető.

HT-3. lh. (KÖH 69211): Augusztus 19. és szeptember 24. között 320 m² felületen kutattunk, melynek során 14, kivétel nélkül szarmata kori objektumot – nagyobb méretű tárolóvermeket, ill. kerítő- vagy vízvezető árkokat, valamint egy kemencét – tártunk fel. A viszonylag csekély mennyiségű leletanyag kevés lehetőséget kínált a pontosabb keltezésre; a teleprészlet kora a tőle É-ra elhelyezkedő településnyomokéval tartható azonosnak, azaz feltehetően 2–3. századi.

A leletek a KÖSZ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozásukat követően a kecskeméti Katona József Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Alács Attila, Bognár Margit, Kulcsár Kornél technikusok.

SÓSKUTI KORNÉL

104. Bugac, Bimbó, Udvardi-tanya (KÖH 69213)

(Bács-Kiskun megye) Sza, Ú, I

A lelőhely Bugac belterületétől ÉK-re, a Kővágó-éricsatorna Ny-i partján, egy Ny–K irányú homokdombon és annak lejtőin fekszik. A Horvát Tranzit gázszállító vezeték nyomvonalán 2009. október 7–22. között, a terepbejárás során azonosított HT-4 jelű lelőhely középső részén a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai több ütemben, összesen 1211 m²-en végeztek megelőző feltárást.

A nyomvonalon 108 objektum feltárását azonosítottuk. A 118 stratigráfiai egység között 81 gödör, 20 oszlophely, 14 árok és 3 ház volt, melyek közül 88 szarmata korinak, 6 újkorinak bizonyult, 24 pedig korhatározó leletanyag hiányában ismeretlen korú. A településobjektumok a lelőhely egész területén egyenletes sűrűségben oszlottak el.

A gödrök kerek vagy ovális alakúak, faluk egyenesen szűkülő, egyenesen vagy ívelten bővülő, aljuk vízszintes vagy homorú. A 90–150 cm mély, méhkas alakú gödrök általában hamus, kormos, paticsos, a sekélyebb objektumok barna, homokos betöltésűek voltak. A cölöphelyek több esetben szabályos rendszerben jelentkeztek, de sajnos a nyomvonal szűkös volta miatt a felszíni, faszerkezetes építményeket pontosabban nem lehetett rekonstruálni. Több oszlophely betöltésében is elszenesedett famaradványt figyeltünk meg. A település főképpen É-i és D-i szélein jelentkezett árkok Ny–K, ÉNy–DK vagy ÉK–DNy irányúak, faluk ívelten vagy egyenesen szűkülő, aljuk homorú. Funkciójuk szerint ezek vízvezető vagy kerítőárkok lehettek.

A felületen 3 félig földbe mélyített, egyenesen szűkülő falú ház került elő. Két épületnek csak egy-egy sarka esett a feltárási területre, míg a harmadiknak mintegy a felét kibonthattuk. Az építmény Ny–K hossz tengelyű, közepén kerek cölöphellyel. A központi oszlop helye alapján a ház eredetileg 6 m hosszú lehetett. A keményre letaposott padlóval rendelkező épület D-i oldalán padka húzódott, melyen több ponton vörösre

átégett, kerek foltokat, feltehetően egykori tűzhelyek nyomait figyeltük meg.

A leletanyag nagy részét gyorskorongolt, szürke hombár-, tál- és korsótöredékek, ill. lassú korongon készült, szemcsés soványítású, fedőhornyos fazéktöredékek alkotják. Ez utóbbiakon általános a bekarcolt vonalköteg és a ferde irányú, beszurkált díszítés. Kevés római importedény-töredék (pl. vörösre festett tál) is előkerült. A használati tárgyak között őrlő- és fenőkövek, orsógombok és edények aljából vagy oldalából kialakított orsókarikák vannak. Az egyik gödörből római üveg pohár apró oldaltöredéke és egy hatszög alapú, lecsapott sarkú, hasáb alakú üveggyöngy került felszínre.

Az állatcsontok között magas számban voltak jelen a sertés-, kutya-, szarvasmarha- és birkacsontok. Az egyik É-D irányú, ovális alakú gödör É-i felében két emberi koponyát bontottunk ki. Az egyik, idősebb nőhöz tartozott koponya alsó állkapcsa hiányzott. A másik női koponya széttörve, több darabban, a gödör különböző rétegeiből került elő. Az objektumból bronzlemezből hajlított henger, ill. korrodálódott vastárgyak töredékei is felszínre kerültek. A településrészlet a leletanyag alapján a késő szarmata időszakra keltezhető.

A leletek a KÖSZ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozásukat követően a kecskeméti Katona József Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Bottyán Katinka, Császi Dávid, Molnár Zsolt technikusok.

GULYÁS GYÖNGYI

105. Bugac, Felső-Monostor (KÖH 69227)

(Bács-Kiskun megye) Sza, Á

A lelőhely Bugac belterületétől K-re, a Bugac-Kiskun-félegyháza műúttól É-ra, a Szentkút-éri-csatorna jobb partján, több ÉNy-DK irányú homokdombon található. A Horvát Transzit gázszállító vezeték nyomvonalán, a terepbejárás során azonosított, HT-6 jelű lelőhely középső részén, 1532 m²-en a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai 2009. november 9–24. között, két ütemben végeztek megelőző feltárást.

A nyomvonalon a nyesés alkalmával 90 objektum foltja rajzolódott ki. A feltárt 110 stratigráfiai egység közül 48 gödör, 33 árok, 10 oszlophely, 8 ház, 4 kemence, 5 sír és 2 cserépréteg volt, melyek közül 43 szarmata korinak, 29 Árpád-korinak bizonyult, míg 38 korhatározó leletanyag hiányában ismeretlen korú.

A szarmata és az Árpád-kori telepobjektumok a nyomvonal egész területén egyenletes sűrűségben oszlottak el. Több esetben is megfigyeltük, hogy az Árpád-kori objektumok a korábbi szarmata településjelenségeket metszették. A két telep területét a nyomvonalba eső részen nem lehetett egymástól elkülöníteni. A lelőhely É-i és D-i szélét Ny-K, ÉNy-DK vagy É-D irányú, egyenesen szűkülő falú, ívelt aljú kerítő- vagy vízelvezető árkok határolták.

A szarmata gödrök kerek vagy ovális alakúak, faluk egyenesen szűkülő, egyenesen vagy ívelten bővülő, aljuk egyenes vagy ívelt. A mélyebb, méhkas alakú gödrök általában hamus, kormos, paticsos, a sekélyebb objektumok barna, homokos betöltésűek voltak. A két félig földbe mélyített, egyenesen szűkülő falú, négyszögletes ház közül csak az egyik esett teljes kiterjedésében a feltárási területre. A körülbelül 10 m² alapterületű épület közepén nagyméretű, kerek oszlophelyet bontottunk ki. Az egyetlen szarmata kori szabadtéri kemencét egy mélyebb, már feltöltődött kerítőárok É-i szakaszára építették rá. A kemence felmenő fala a humusz sekély volta miatt nem maradt meg, 110 cm átmérőjű sütőfelülete a szájnylás felé erősen elkeskenyedő, oldalain peremszerűen megemelkedő volt.

A szarmata kori leletanyag egy részét korongolt, szürke hombár-, duzzadt peremű és egyéb típusú tál-töredékek, további hányadát kézzel formált fedő- és fazéktöredékek alkotják. A használati tárgyak között csak őrlőkövek említhetők meg. A település a leletek alapján a Kr. u. 2–3. századra keltezhető.

A szarmata kori temetőrészlet a lelőhely É-i részén húzódó homokdombon, 30 m hosszúságú szakaszon került elő. A feltárt 5 DK-ÉNy irányú, lekerekített sarkú, téglalap alakú gödörrel rendelkező sír közül négyet korabeli bolygatás ért, az ötödik a gépi munka során sérült meg. Az SNR 78 sírban rossz megtartású, a felszedés alkalmával szétporladt borostyángyöngyök, az SNR 81 sírban egy vas övcsat töredéke feküdt, míg az SNR 82, részlegesen bolygatott sírban melléklet nem került felszínre. Az SNR 79 és az SNR 80 temetkezésekben a bontás során koporsófoltokat figyeltünk meg, ill. az SNR 79 sírban nyugvó leány jobb felkarja alatt halotti lepel(?) maradványait dokumentáltuk. Ez utóbbi temetkezésben karneol- és mészkőgyöngyből álló nyakéket, a bal kulcsonton bronzfibulát, a jobb alkar alatt vastűtöredékeket, a jobb combcsont mellett orsógombot találtunk, ill. a bokák körül nadrágaljat díszítő gyöngyös hímzést bontottunk ki. Az SNR 80 sírban a bolygatott csontok közül bronzérme és vaskés töredékei kerültek elő. Mindkét temetkezésbe a lábvégekhez, a koporsón belül egy-egy edényt helyeztek. A temetőrészletet a leletanyag alapján a 2–4. századra datáljuk.

Az Árpád-kori település objektumainak nagy részét kitevő gödrök kerek vagy ovális alakúak, faluk egyenesen szűkülő, aljuk egyenes vagy homorú. A félig földbe mélyített épületek közül háromból kerültek elő Árpád-kori leletek, további háromban korhatározó leletanyag nem volt; közülük egy esett teljes kiterjedésében a szelvénybe. A 4,4 m² alapterületű építmény K-i részén egy kerek oszlophelyet találtunk. A szabadtéri kemencét minden esetben a már némileg feltöltődött árkokra építették és az árkokban alakították ki a hamusgödröket is. Egy esetben figyeltük meg, hogy a szabálytalan szív alakú munkagödör ÉNy-i és É-i széléhez egy-egy kemencét építettek. Mindkét kemence sütőfelülete alá edénytöredékeket, ill. az SNR 64 kemence esetében állatcsontokat